

ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ НАСТРОЇВ У ХХІ СТ.

Грищенко Н. І.,

*старша викладачка кафедри соціології та політології
Національного авіаційного університету
ORCID ID: 0000-0003-3969-4401*

Лясота Л. І.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та політології
Національного авіаційного університету
ORCID ID: 0000-0001-7153-7137*

У статті розглядаються основні теорії міграції, проаналізовано формування теоретичної бази досліджень міграційних потоків кінця XIX–XX ст. Розглядаються роботи зарубіжних вчених, присвячені дослідженню міграційних процесів. Пропонуються узагальнюючі тренди для дослідження міграційних настроїв населення у ХХІ ст.

У сучасному світі міграція є важливою і невід'ємною його складовою частиною, одночасно із цим є і найгострішою проблемою всієї світової спільноти. Стихийні потоки мігрантів змінюють демографічну структуру, впливають на розподіл економічних та соціальних благ, втручаються у законодавчо врегульовану політику тієї чи іншої держави з метою отримання власного зиску. Явище міграції в ХХІ ст. проявляється у динаміці і характеризується все більш складними процесами в дослідженні міжнародних її проявів.

Упродовж ХХ ст. в ролі головного об'єкта різних міграційних концепцій розглядалися причини міграційних настроїв населення, різні види міграцій, розроблялися різноманітні теорії міграцій як на макрорівні, так і на мікрорівні (пояснюючи міграцію внутрішню та зовнішню, або міжнародну на підставі різних парадигм). Системний підхід у дослідженні теорій міграції дозволив розглянути дане явище в контексті політичних, соціальних, економічних, демографічних, екологічних та ін. реалій. Це дозволило проаналізувати міграційні процеси як у початковій, так і в кінцевій точці руху населення.

Вивчення міграційних настроїв населення через призму глобалізаційних процесів, управління міграційними потоками, формування спільного законодавства у сфері міжнародної міграції – основні фактори для аналізу міграції як соціального явища у сучасному світі.

Ключові слова: міграція, мігрант, теорії міграції, міграційні потоки, міжнародна міграція, інтенсивність міграції, міграційна політика.

Постановка проблеми. Розвиток, починаючи з другої половини XIX ст., міграційних процесів, а також стрімке збільшення кількості потоків мігрантів на початку ХХ ст. сприяло тому, що міграцію почали досліджувати як соціологи, політологи, економісти, демографи, історики так і психологи з різних точок зору, розробляючи теорії міграції, вивчаючи її як соціальне явище, як процес, як механізм впливу на економічну, політичну, соціальну і т.д. систему тієї чи іншої країни.

Протягом XIX ст. і ХХ ст. виникають нові теорії міграції як відповідь на важливі події свого часу і які дозволяють сьогодні розглядати міграцію в її широкому розумінні [1, с. 113–123]. Наприклад, географічні відкриття зумовлюють появу історичних теорій міграції, розвиток феміністичних рухів – появу гендерних теорій міграції, глобалізаційні процеси – виникнення теорій про центр-периферію і т.д.

На даному етапі розвитку міграційні переміщення безпосередньо мають вплив на рівень економічного добробуту та соціальної стабільності кожної з держав світу. Вивчення з подальшим визначенням напрямків міграційної політики для більшості держав стало важливим кроком, від якого на пряму залежить подальший розвиток як економіки, так і культури, рівень соціального добробуту, політичної стабільності. Тому вивчення та дослідження теорій міграції є однією з пріоритетних областей соціальних наук.

Зростаючий вплив міграційних процесів, їх різноманітність та багатовекторність зумовлюють необхідність та важливість аналізу основних теоретичних підходів до дослідження міграції як соціального явища.

Метою роботи є розгляд теорій міграцій, які були запропоновані протягом XIX–XX ст., задля подальшого виявлення та означення основних класифікаційних одиниць вивчення та дослідження міграційних потоків у XXI ст.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед зарубіжних вчених, які вивчали та досліджували різні аспекти міграції, варто відзначити праці Босвелла К., Валерстайна І., Вільямсона Дж., Дагмана К., Зелінські В., Зіпфа Дж., Каслса С., Коена Дж., Лі Е., Льюїса В., Мартіна П., Массея Д., Мілера М., Равенштейна Е., Стофера С., Тейлора Дж., Тодаро М., Фрідмана М., Харісона Дж. та ін.

Різні питання та аспекти вивчення міграції досліджували також і українські вчені Бублій М.П., Власенко Н.С., Волошин О.П., Лібанова Е.М., Малиновська О.А., Мандибуря В.О., Онікієнко В.В., Прибиткова І.М., Поздняк В.О., Романюк М.Д., Шульга М.О., Черняк В.К., Шклярський Ю.О., Юрченко С.О., Юрченко О.Є. та ін.

Виклад основного матеріалу. Важливе місце у формуванні ринку праці ще починаючи з другої половини XIX ст. посідає міграція. Внаслідок активного розвитку промисловості, розбудови транспортних артерій, виникнення нових технологій відбувалися і зміни в настроях, характері та контингенті потенційних мігрантів.

Глобалізаційні тенденції сучасного світу сприяли тому, що збільшилася кількість міграційних переміщень і, як наслідок, значно підвищилася увага до дослідження міграції як соціального явища.

Основна маса міграційних теорій виникає в кінці XIX–XX ст. в західних країнах в більшій мірі через те, що саме ці країни відчули на собі вплив процесів міжнародної міграції [2].

Одним із перших вчених, що спробував концептуалізувати міграційні процеси, був німецький вчений Равенштейн Е., який у своїх трьох працях, присвячених вивченню міграції (Birthplaces of people and the Laws of Migration (1876 p.) [3], The laws of migration (1885 p.) [4] та The laws of migration: Second Paper (1889 p.) [5]) ставить завдання визначити обсяги міграцій у Великобританії та означити принципи, яким підкоряється це рух; розробляє власну класифікацію мігрантів та, в кінцевому рахунку, на основі всіх емпіричних даних (на основі даних переписів Великобританії, США та деяких інших країн) виділяє одинадцять законів міграції. А саме:

1) міграція відбувається поступово («існує процес поглинання (абсорбції), коли люди, охоплені зростанням найближчих міст, мігрують в них, а їх місце займають переселенці з більш віддалених місць, і так відбувається до тих пір, поки не ослабнуть фактори, які притягують. Існує так само процес розсіювання (дисперсії), зворотний процесу поглинання);

2) відбувається перерозподіл населення між територіями;

3) території відрізняються одна від одної за економічними характеристиками;

4) більшість мігрантів переміщуються на короткі відстані;

5) кожному міграційному потокові відповідає зворотний потік;

6) мігранти на довгі відстані мігрують до великих центрів промисловості та торгівлі;

7) мешканці міст менш рухливі від мешканців сільської місцевості;

8) жінки більш схильні до міграції, ніж чоловіки (пізніше в 1889 р. Равенштейн Е. додає, що це відноситься тільки до переміщень в середині країни, у зовнішній міграції переважають чоловіки);

9) населення великих міст збільшується більше за рахунок міграційного приросту, ніж за рахунок природного;

10) обсяг міграції збільшується пропорційно розвитку промисловості, торгівлі та транспорту;

11) головними причинами міграції є економічні причини [5].

Равенштейн Е. розробляє власну класифікацію мігрантів, де виділяє мігранта локального, який змінює місце проживання в середині певної адміністративної одиниці, міста і становить більшість у країні, та мігранта, який переміщується на великі дистанції і який становить тільки одну четверту від загальної кількості мігрантів.

Вчений наводить ще такий термін, як тимчасовий мігрант. Свідчення їх існування Е. Равенштейн пропонує означити зі зростаючою кількістю готелів, хостелів в певному місці, а також кількістю та наявністю закладів освіти.

Тут необхідно відмітити, що Е. Равенштейн розглядав виключно внутрішні міграції у Великобританії і тому саме до них в першу чергу необхідно віднести і виведені ним закони. Але такий підхід щодо аналізу причин міграційних потоків, як відмінності в прибутках між державами, має місце і в сьогоденні дослідженнях міграції.

Кожна міграційна історія індивідуальна, багато що залежить і від тлумачення терміна «міграція». У своїй праці «Закони міграції» вчений визначив її як постійну або тимчасову зміну місця проживання людини [4].

Питання ж, на яку відстань здатні переміщатися мігранти, залишалося у фокусі всіх класичних міграційних теорій з часів Законів міграції Равенштейна Е., які обґрунтували відстань як фактор міграції.

Для США, в силу їхньої історичної специфіки виникнення та існування, дослідження міграційних процесів є і було одним із головних напрямків американської наукової традиції ще з початку ХХ ст. Чиказька соціологічна школа, як перша інституційна наукова школа в американській соціологічній традиції, велику увагу приділяла питанням вивчення причин, факторів, наслідків міграції населення.

Праця «Польський селянин в Європі і Америці» (1920 р.) представників Чиказької школи Томаса У. і Знанецького Ф., в якій на основі кількісних та якісних даних представлено дослідження тогочасних міграційних процесів, найкраще продемонструвала специфіку вивчення міграційних настроїв потенційних мігрантів [6]. І одним з найголовніших результатів дослідження було вироблення концепції «соціальної ситуації», що допомогло інтерпретувати і пояснювати міграційні процеси в ХХ ст.

Американський лінгвіст і філолог Зіпф Дж., спираючись на закони Равенштейна Е., в 1946 р. опублікував працю «The (P1 P2 / D) Hypothesis: On the Intercity Movement of Persons», де розглянув вплив відстані на міграції між містами [7]. Зіпф Дж. пояснював ці міграції через принцип найменшого опору. Тобто люди при отриманні і досягненні певного результату завжди обирають дії, які вимагають від них найменших зусиль.

Згідно теорії Зіпфа Дж., величина міграційного потоку з одного міста в інше залежить від відстані між містами, оскільки кошти, які для цього використані, зусилля, які докладені, і труднощі, які випробувані, збільшуються зі збільшенням відстані.

У 1949 р. вчений в іншій своїй праці «Human behavior and the principle of least effort» запропонував гравітаційну модель міграції [8], яка отримала широке поширення серед дослідників, що займаються вивченням та аналізом міграції як соціального явища. Сама інтенсивність міграційного потоку між двома об'єктами при гравітаційній моделі залежить і від відстані між ними, і від їх величини, або значущості (чисельності населення). Тобто дана гравітаційна модель враховує тільки два конкретних фактори (один з яких є сталим). У висновку праця Зіпфа Дж. сприяла тому, що математичне моделювання стало одним з основних методів вивчення міграції у ХХ ст.

Значний внесок у розвиток і вивчення міграційних явищ вніс також соціолог Лі Е. У 1966 р в статті «A theory of migration» переосмислив теорію і закони міграції Е. Равенштейна та на їх основі і власних дослідженнях вивів фактори, які впливають на міграції. А саме – притягування та відштовхування [9]. Е. Лі зазначав, що з моментами як прибуття, так і вибуття незмінно пов'язані дві групи факторів як позитивних, так і негативних, які мають вплив на мігранта. Наприклад, бажання жити поруч з родичами, чи труднощі, з якими доведеться зіткнутися мігранту при зміні місця проживання, також сили, які мають вплив на самого мігранта, теж можуть бути різноманітними і багаточисельними. Вчений зазначає, що одні мігранти легко долають труднощі, які виникають на шляху між пунктами вибуття та прибуття, іншим же ці труднощі можуть стати на заваді і бути нездоланим бар'єром на шляху до місця прибуття. Цими перешкодами можуть бути як сама відстань, бар'єри на кордоні, так і витрати, транспорт, наявність житла вже на місці переселення.

Лі Е. поділив фактори, які впливають на міграцію, на чотири основні типи:

- 1) фактори, що пов'язані з місцем походження;
- 2) фактори, що пов'язані з місцем призначення;
- 3) фактори, які перешкоджають;
- 4) особисті фактори [9, с. 50].

Модель Лі Е. враховує всі сили, які діють на мігранта, від відштовхуючих – економічних (безробіття, низький рівень доходу, високі податки), соціальних і політичних (бідність, дискримінація, обмеження права на віросповідання, війни), до природних та культурних (несприятливі природні та кліматичні умови). Факторами, які притягують, можуть бути високий рівень економічного розвитку, більш високі доходи, безпека, працевлаштування та ін.

Таким чином, для вченого міграція є тим балансом між факторами, що притягують і відштовхують в пунктах вибуття та прибуття, який вибудовується під впливом діючих перешкод. Тому для самого мігранта це і є тією суб'єктивною оцінкою, що впливає на прийняття остаточного рішення про майбутню міграцію. Вчений не описує, яким чином досягти цього балансу, але зазначає те, що в кінцевому рахунку рішення про міграцію приймається в результаті раціонально-вваженого рішення, і потенційний мігрант буде прийме рішення про міграцію у тому випадку, якщо комбінація всіх факторів (і тих, які притягують, і тих, які відштовхують) буде настільки сильною, щоб виправдати ті труднощі, які будуть на шляху до нового місця проживання [9, с. 51].

Лі Е. розглядає міграції з позиції впливу на неї відповідних факторів [9, с. 52]. А саме:

- 1) різноманітна кількість розрізнених територій, в межах яких відбувається міграція;
- 2) чим менш розрізнене населення в етнічному, расовому, культурному, економічному аспектах, тим менша вірогідність до прояву стихійних сплесків міграції на цих територіях;
- 3) труднощі в подоланні зовнішніх перешкод;

4) економічні цикли, які в період розквіту і зростання економіки на одній території приваблюють все більшу кількість мігрантів. І навпаки – при занепаді та економічному спаді – спостерігається відтік кількості працюючого населення;

5) інтенсивність міграційних потоків впливає на їх тривалість;

6) технологічний розвиток у сукупності зі стабільною політичною ситуацією в державі сприяє появі все більшої кількості мігрантів.

Вчений зауважує і про певні моменти життя, які відіграють чи не головну роль у прийнятті рішення про міграцію. Більш схильним до переїзду він вважає людей, які щойно закінчили навчання, одружилися, а, ті, які виходять на пенсію чи розлучаються, можуть, навпаки, здійснити зворотну міграцію.

Загалом же вчений акцентує увагу перш за все на економічних факторах міграції, не приділяючи значної уваги при цьому неекономічним. Хоча, зазвичай, саме нерациональні причини можуть відіграти вирішальну роль у прийнятті остаточного рішення про міграцію.

Починаючи з другої половини ХХ ст. значний вплив на вивчення міграційних процесів почала здійснювати економіка, яка тяжіла до вивчення і дослідження міграції з позицій «Законів міграції» Е. Равенштейна.

Набирає обертів неокласична теорія міграції, згідно з якою людина зазвичай діє з максимальною вигодою і при цьому прагне до максимального обмеження власних витрат. На макrorівні, згідно з цією теорією, міграція є результатом різниці між прибутками, і, відповідно, міграційні потоки повинні регулюватися попитом і пропозицією на ринку робочої сили. На мікрорівні, міграція виступає певною інвестиційною складовою частиною у людський капітал, і мігранти тут виступають у ролі привабливих інвестиційних проєктів для країн з вищим економічним показником, аніж ті, з яких походить мігрант.

Економічні показники зазвичай виступають основним фактором прийняття рішення про міграцію, але не є єдино можливими. З критикою неокласичної міграційної теорії виступили дослідники, які вивчають окремі міграційні фактори. Вони зауважили, що згідно з цією теорією мігрувати мають найбідніші прошарки населення до більш розвинених країн, але, спираючись на власні розробки, критики доводять те, що мігрантами стають саме представники середнього класу. Саму ж неокласичну міграційну теорію відносять до функціонального підходу в дослідженні міграції.

Цікавою і актуальною сьогодні для вивчення міграційних човникових потоків є теорія двосекторної моделі розвитку економіки Льюїса В, згідно з якою виділюся два сектори: міський та сільський. Вчений особливу увагу зосереджує саме на міграції з сільського регіону до міста, яка стає більш масштабнішою в періоди все більшого зростання виробництва в містах і зайнятості в країнах третього світу. Дана теорія отримала широке поширення саме в США у працях економістів Харрісона Дж. і Тодаро М. Вчені у своїх статтях «Migration, Unemployment, and Development: A Two-Sector Analysis» (1970 р.), «Urban unemployment in East Africa: An economic analysis political solutions to the problem» (1968 р.) аналізують різні аспекти міграції, досліджують ринки праці та заробітної плати з позицій запропонованих ще В. Льюїсом.

Автор культурного районування США В. Зелінські у праці «The Hypothesis of the Mobility Transition» (1971 р.) пропонує власну модель міграційного переходу [10]. Вчений зазначає, що у часі і просторі існують певні закономірності у зростанні особистої мобільності, що складають невід'ємну частину процесу міграції. В. Зелінські розвиток міграційного процесу поділяє на п'ять етапів:

1) традиційне первісне суспільство, за якого існувала мінімальна міграція з метою зміни місця проживання внаслідок дій, які призвели до несприятливих умов землекористування;

2) раннє мобільне суспільство, яке характеризувалося масовими міграціями сільського населення в міста з метою освоєння незайнятих околиць. Також помітна (хоча і не масова) імміграція вчених, висококваліфікованих працівників до економічно більш привабливих країн;

3) пізнє мобільне суспільство, за якого помітно зростає циркуляція населення в середині країн, але відмічається спад еміграції;

4) розвинуте суспільство, де зменшується мобільність населення, переселення з сільської місцевості має нульовий чи від'ємний показник, натомість помітний рух між містами та в середині певних конгломератів внаслідок циркуляції населення в економічній сфері і сфері розваг;

5) надрозвинуте суспільство, за якого з розвитком інформаційних технологій можливе зменшення рівня міграцій та сповільнення циркуляції населення. Може бути майбутня міграція некваліфікованих працівників із менш розвинених країн та збільшення об'ємів циркуляції населення внаслідок виникнення нових форм і загроз перед суспільством загалом.

В. Зелінські, таким чином, доводить те, що міграційний рух населення існував постійно і з кожним новим етапом в історії еволюціонує, набуваючи нових форм і якостей. Вчений ніби вибудовує нові моделі міграції, які будуть властиві уявній ідеальній державі, при цьому знаходить приклади саме для різних етапів історичного розвитку тієї чи іншої країни.

Глобалізаційні процеси останніх років сприяли тому, що міграційні настрої населення змінюються з такою швидкістю, що потребують більшого дослідження в питанні розрізненості мети і настроїв самих потенційних мігрантів. Глобалісти, означаючи, що рух капіталу у світі призводить і до руху людей, розглядають міграцію як одну з ознак глобалізації. Таким чином, міграційні потоки разом зі згуртуванням та міграцією капіталів призводять в сучасному світі до ослаблення суверенітету держав. Загалом же глобалісти відмічають, що швидке зростання економічних показників в одних державах та поступове зниження їх в інших призводить до чіткої градації міграційних потоків на користь більш економічно стабільних держав. При цьому при виборі потенційні мігранти орієнтуються все тими ж факторами протягування та відштовхування.

Глобалізаційні процеси в сучасному світі призвели до кардинальних змін масштабів і структури міграційних потоків. Описуючи основні теорії міграції ХХ ст., Мілер М. та Каслс С. у своїй праці «The Age of Migration» [11] порівнюють міграційні рухи, розкривають причини глобалізації міграційних потоків, означають різницю в трудовій, етнічній та ін. видах міграцій в ХХ ст., а також характеризують різноманітні міграційні політики держав і розкривають важливість безпекових питань як для потенційних мігрантів, так і для глобалізаційних процесів загалом.

Глобалізація же виробництва, розвиток інформаційних технологій дозволили уніфікувати вимоги до кваліфікованих працівників незалежно від того, з яких країн вони походять, чи місця їх проживання на даний момент. Тобто географічні кордони при працевлаштуванні в ХХІ ст. таких працівників втратили свою актуальність і перестали бути перепорою.

Міграційні настрої населення ХХІ ст. змінюються дуже швидко і залежать від економічних, політичних, соціальних, релігійних, демографічних, безпекових, екологічних чинників. Ще в 90-х рр. ХХ ст. американський соціолог Массей Д. розробив синтетичну теорію міжнародної міграції, в якій об'єднав досвід попередніх теорій. Згідно з теорією Д. Массея міграція відбувається внаслідок масштабних процесів інтеграції в економічній, суспільній та політичній сферах життя суспільства і, при цьому, головну роль тут відіграють не відштовхуючі, а притягуючі фактори. Вчений прогнозує, що в ХХІ ст. економічні показники при виборі потенційної країни для міграції вже не будуть головним фактором вибору [12].

У соціологічних теоріях міграції питання гендерного відображення практично замовчувалося або давалося виключно у прив'язці до дослідження чоловік – мігрант із сім'єю (дружина, діти і т.д.). Гендер у теоріях ХІХ ст. найчастіше визнавався нейтральним. Сучасні теорії дослідження міграції, навпаки, акцентують увагу на аналізі горизонтальної мобільності жінок, що, в цілому, відображають тенденції до фемінізації міграції [13]. Згідно з даними за 2020 рік, які оприлюднив Відділ народонаселення Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, кількість усіх міжнародних мігрантів у 2020 році становить 281 мільйон, із них жінки та дівчата складають 48 % [14 с. 27].

З кінця 70-х ХХ ст. почала окремо вивчатися міграція жінок, в основному в контексті емансипації і зниження значимості традиційних рольових моделей. Відмінності в міграції між чоловіками і жінками в цей період пояснювався раціональним вибором, спираючись на фактори виштовхування і притягнення Лі Е. [9].

У 90-ті рр. ХХ ст. міграція почала розглядатися через призму обумовлених гендером статусів і відносин, а потім і в більш широкій системі змінних, що включає клас, расову, етнічну, національну і гендерну приналежність. Стався остаточний відхід від розгляду міграції жінок виключно у прив'язці до переїзду глави сім'ї.

Розвиток феміністичних теорій наприкінці 80-х початку 90-х рр. призвело до більшої уваги на гендер як чинник міграції (ще у 1885 році Равенштейн Е. в одному зі своїх законів описував різницю в закономірностях міграційних настроїв чоловіків і жінок) [4].

Міграційні теорії, розроблені протягом ХІХ–ХХ ст., мають вплив і на сьогоденні дослідження міграційних процесів, але їх результативність та ефективність в ХХІ ст. залежить не тільки від міжнародних заходів про врегулювання стихійних рухів мігрантів, а і від громадянського суспільства, від соціального досвіду потенційних мігрантів, а також від їх злагоженої і виваженої спільної політики дій.

Так чи інакше, але майже всі наявні на сьогодні теорії міграції базуються на використанні системного аналізу, оскільки саме явище міграції настільки багатогранне і дослідження його закономірностей можливе тільки при комплексному вивченні.

Висновки. Отже, закономірності міграційних процесів, які визначив ще Е. Равенштейн, хоч сьогодні залишаються ще актуальними, але доповнилися рядом інших не менш важливих факторів. Одинадцятий закон міграції Е. Равенштейна щодо того, що в основі всіх міграційних процесів лежать саме економічні причини, протягом всього ХІХ століття звучав найбільш актуально. Протягом ХХ ст. ціла плеяда західних науковців створила ряд наукових теорій досліджень міграції, які сьогодні вважаються класичними, і на них спираються більшість сучасних дослідників міграційних процесів в усьому світі.

Сам же розвиток теорій міграцій відбувався не в логічній послідовності, яка б дозволила поєднати напрацювання попередників із власними напрацюваннями, означивши всі позитивні моменти і визначивши негативні фактори впливу на міграційні процеси. Натомість із появою нової теорії міграції нівелювався досвід попередніх вчених, які, хоч і здійснили певні припущення, використали власні методики до оцінювання міграції, але не взаємодіяли між собою в плані застосування однакових (чи схожих) підходів, методик [15]. Але складність полягає і в тому, що міграція – явище настільки різноманітне, що з позицій тільки якоїсь однієї науки (чи то соціології, політології, економіки і т.д.) неможливо повністю його пояснити чи дослідити. Тільки у виваженому поєднанні елементів різних теорій міграції можна визначити і пояснити закономірності міграції населення у XXI ст.

Весь досвід вивчення і дослідження міграційних рухів протягом XIX–XX ст. варто розглядати в сукупності всіх факторів впливу (політичних, економічних, соціальних, культурних, екологічних і т.д.) на характер міжнародних міграційних потоків.

Усвідомлення відповідальності всіх держав за стан всієї світової системи, спільні зусилля з розробки міжнародних договорів/угод, подолання стихійних чи нелегальних міграційних процесів та пошук оптимальних рішень для управління міграційними настроями населення мають бути у пріоритеті кожної з них.

Hryshchenko N., Lyasota L. Theories of population migration and their significance for the study of migratory attitudes in the XXI century

The main theories of migration are considered in the article, the formation of the theoretical base of researches of migration flows of the end of the XIX–XX centuries is analyzed. The works of foreign scientists devoted to the study of migration processes are considered. The generalizing trends for research of migratory moods of the population in the XXI century are offered.

In today's world, migration is an important and integral part of it, and at the same time it is the most acute problem of the entire world community. Spontaneous flows of migrants change the demographic structure, affect the distribution of economic and social benefits, interfere in the legally regulated policy of a state in order to obtain their own benefits. The phenomenon of migration in the XXI century. manifested in the dynamics and is characterized by increasingly complex processes in the study of its international manifestations.

During the twentieth century as the main object of different migration concepts were considered the causes of migration, different types of migration, developed various theories of migration at both macro and micro levels (explaining internal and external migration, or international on the basis of different paradigms). A systematic approach in the study of migration theories allowed us to consider this phenomenon in the context of political, social, economic, demographic, environmental and others. realities. This allowed scientists to analyze migration processes at both the starting and ending points of population movement.

The study of migration attitudes through the prism of globalization processes, management of migration flows, the formation of common legislation in the field of international migration – the main factors for the analysis of migration as a social phenomenon in the modern world.

Key words: migration, migrant, migration theories, migration flows, international migration, migration intensity, migration policy.

Література:

1. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник, 2-ге видання – доповнене і перероблене / У.Я. Садова, Р.Т. Теслюк, М.М. Біль, О.Т. Риндзак, О.П. Мульська та ін. ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 226 с.
2. Ивахнюк И. В. Международная миграция как ресурс развития (замечания в связи с глобальной дискуссией). *Век глобализации*. 2011. № 1. С. 67–79.
3. Ravenstein E. The Birthplace of the People and the Laws of Migration. *The Geographical Magazine*. 1876. № 3. P. 173–177, 201–206, 229–233.
4. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, Vol. 48, No. 2. (June, 1885), pp. 167–235.
5. Ravenstein E. The Laws of Migration: Second Paper. *Journal of the Royal Statistical Society*. 1889. № 52. P. 241–305.
6. Thomas W.I., Znaniecki F. The Polish Peasant in Europe and America / Ed. and abr. by E. Zaretsky. Urbana: University of Illinois Press, 1984.

7. Zipf G. The (P1P2 / D) hypothesis: on the intercity movement of persons. *American Sociological Review*. 1946. № 11. P. 677–686.
8. Zipf G. *Human Behavior and the Principle of Least Effort*. Cambridge : Addison-Wesley Press. 1949. 573 p.
9. Lee E. A Theory of Migration. *Demography*. 1966. № 3. P. 47–57.
10. Zelinsky W. The Hypothesis of the Mobility Transition. *Geographical Review*. 1971. № 61. P. 219– 249.
11. Castles S., Miller M. *The age of migration: international population movements in the modern world*. London : Macmillan. 1993. 306 p.
12. Massey D. A Synthetic theory of international migration. *World in the mirror of international migration*. 2002. № 10. P. 143–153.
13. Le Goff M. *Feminization of Migration and Trends in Remittance*. 2016. 220 p.
14. *International Migration 2020 Highlights*. URL: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesapd_2020_international_migration_highlights.pdf (дата звернення: 23.04.21).
15. *International Migration, Remittances, and the Brain Drain* / eds. C. Ozden, M. Schiff. Washington, DC: The World Bank & Palgrave Macmillan, 2006. 274 p.